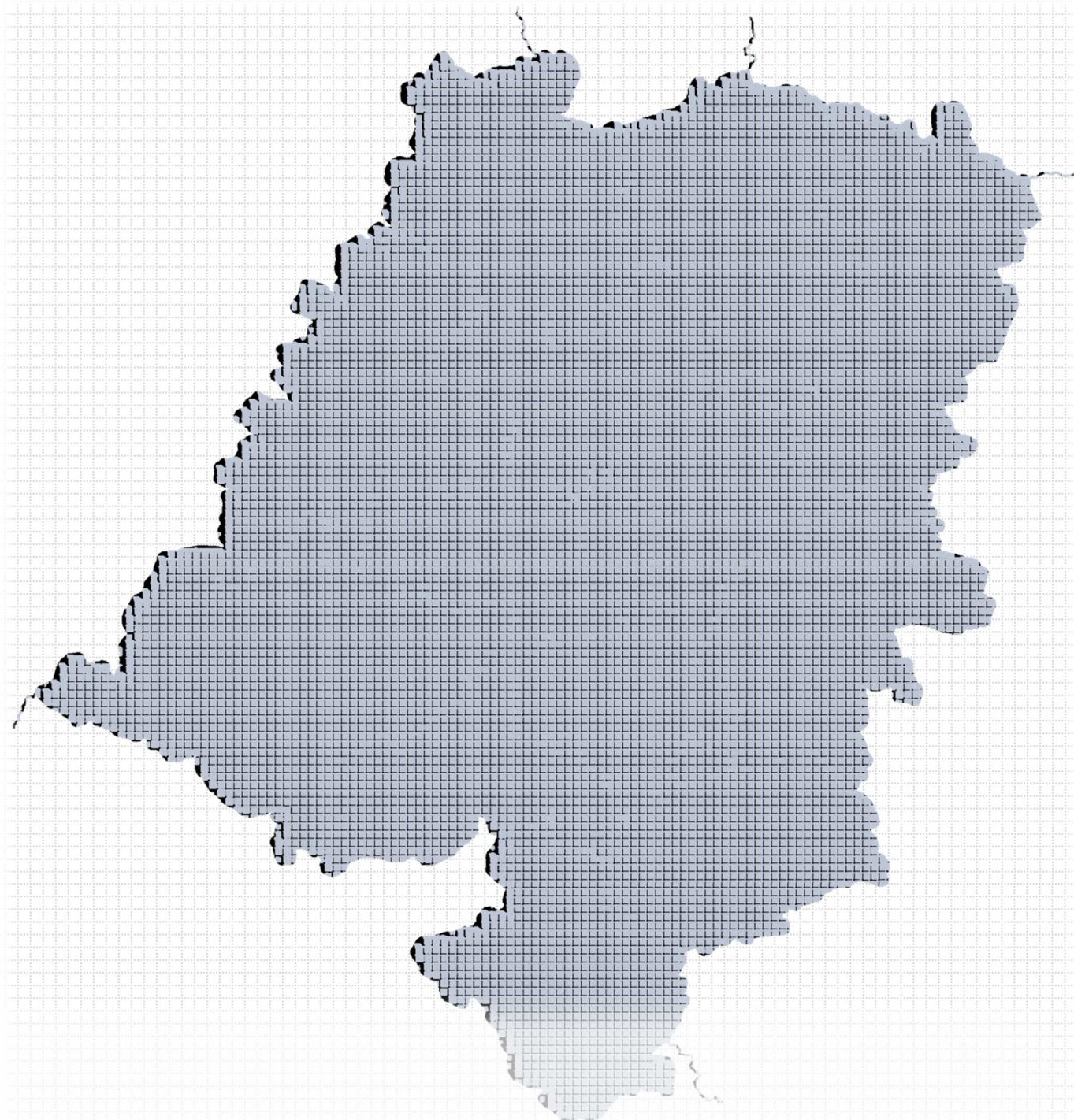

WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE

Przegląd regionalny Polski 2017

Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej
Opolskie Obserwatorium Terytorialne

Opole 2017

Raport przygotował Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej w składzie:

Nikoła Janusek-Krysińska
Anna Kuźnik
Aneta Ludwig-Chłęd
Dorota Matuszewska
Maja Michniewicz

Karina Piziak
Danuta Rospond-Bednarska
Magdalena Słaboń
Jagoda Sokołowska

pod kierownictwem:

Waldemara Zadki – Dyrektora Departamentu Polityki Regionalnej i Przestrzennej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego

przy współpracy pracowników Departamentu Koordynacji Programów Operacyjnych, UMWO:

Emilii Galas
Anny Rapacz

Szczegółowe informacje w zakresie danych zawartych w analizie udzielane są przez:

Referat Badań i Ewaluacji (Opolskie Obserwatorium Terytorialne)
Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej
Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
ul. Hallera 9, 45-867 Opole
tel. 77 44 82 158, e-mail: rot@opolskie.pl

SPIS TREŚCI

Sytuacja makroekonomiczna i struktura gospodarki

Sytuacja demograficzna

Konkurencyjność gospodarki, atrakcyjność inwestycyjna regionu

Rynek pracy

Jakość życia

Infrastruktura techniczna i społeczna

Finanse samorządu terytorialnego

Wykorzystanie funduszy unijnych oraz ich oddziaływanie na ważne obszary życia społeczno-gospodarczego regionu

Przedsięwzięcia w zakresie polityki miejskiej

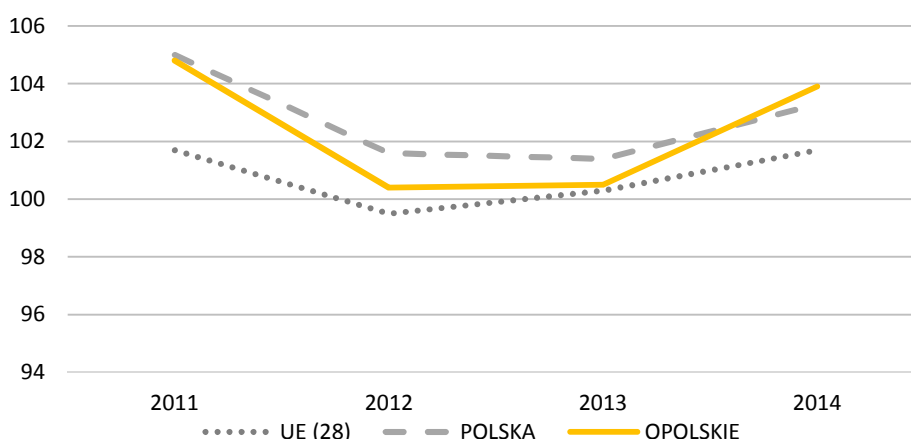
Aneks tabelaryczny z danymi statystycznymi o województwie

Sytuacja makroekonomiczna i struktura gospodarki

Sfera gospodarki regionalnej stanowi najbardziej wyrazisty rezultat wykorzystania dostępnych zasobów i zdolności budowania na ich podstawie konkurencyjności danego obszaru. Potencjał gospodarczy województwa opolskiego w niniejszej części analizy opisany został za pomocą wybranych wskaźników makroekonomicznych odnoszących się do produktu krajowego brutto i wartości dodanej brutto.

W 2014 roku w województwie opolskim wytworzono produkt krajowy brutto o wartości 36 393 mln zł (w cenach bieżących, z czego 28,8% przypada na podregion nyski, 71,2% na podregion opolski), co stanowiło 2,1% wartości krajowej. W latach 2011-2013 dynamika PKB była niższa niż przeciętnie w kraju. Natomiast w 2014 roku województwo opolskie wraz z województwem wielkopolskim odnotowało najwyższe tempo wzrostu gospodarczego na poziomie 3,9% (średnio w kraju 3,3%, r/r, w cenach stałych). W całym badanym okresie (2011-2014) dynamika PKB była wyższa, zarówno w regionie jak i przeciętnie w kraju, niż średnio w Unii Europejskiej.

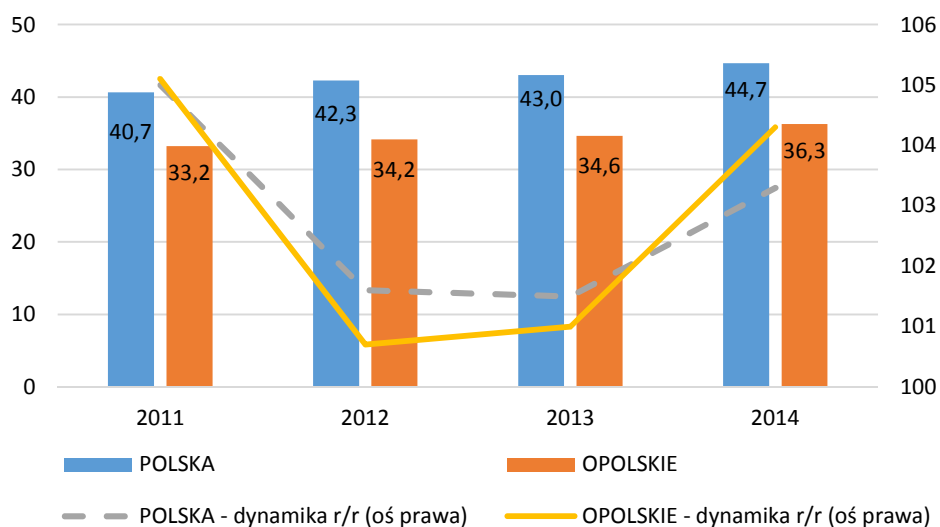
Wykres 1. Dynamika produktu krajowego brutto w Unii Europejskiej, Polsce i woj. opolskim w latach 2011-2014 (rok poprzedni=100, ceny stałe)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie oraz systemu Strateg.

PKB per capita jest jednym z najczęściej stosowanych na świecie wskaźników służących do pomiaru dobrobytu społeczeństwa. Wyrażona zarówno w cenach bieżących, jak i w cenach stałych wartość produktu krajowego brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca, podobnie jak w przypadku produktu krajowego brutto ogółem, systematycznie wzrastała z roku na rok, zarówno w województwie opolskim jak i przeciętnie w Polsce. W roku 2011 i 2014 dynamika PKB per capita w Opolskim była wyższa niż średnio w Polsce (r/r, ceny stałe).

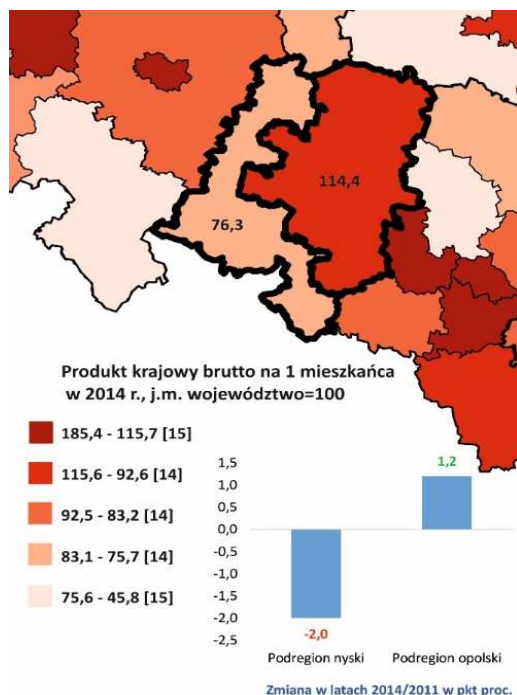
Wykres 2. PKB per capita w cenach bieżących, w Polsce i woj. opolskim, w latach 2011-2014, w tys. zł oraz dynamika (rok poprzedni=100, ceny stałe)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

W 2014 roku region zajął 11 miejsce w kraju pod względem wielkości produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca – wskaźnik ten osiągnął wartość 36,3 tys. zł (przeciętnie w kraju 44,7 tys. zł). Stanowiło to 81,2% średniej wartości dla Polski. Według wstępnych szacunków GUS w 2015 roku produkt krajowy brutto województwa opolskiego wyniósł 37 749 mln zł (w cenach bieżących, wzrost o 3,7% w porównaniu do 2014 roku), a udział województwa opolskiego w tworzeniu PKB krajowego pozostał na poziomie 2,1%. Wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca ukształtowała się na poziomie 37 791 zł (80,8% przeciętnej dla kraju, spadek o 0,4 pkt. proc. w ujęciu r/r).

Mapa 1. PKB per capita w podregionach woj. opolskiego w 2014 roku (województwo=100) oraz jego zmiana w latach 2011 – 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

Porównując sytuację makroekonomiczną w województwie na tle krajów UE należy odnotować wzrost wskaźnika PKB per capita w PPS w relacji do UE-28. W 2015 roku wskaźnik ten ukształtował się na poziomie 55% średniej UE (w relacji do 2012 roku wzrost o 1 pkt. proc.). Jednocześnie na przestrzeni lat 2012-2015 obniżyła się produktywność pracy mierzona PKB na pracującego. W 2015 roku wydajność pracy w regionie wyniosła 60,8% średniej UE (spadek w porównaniu do 2012 roku o 3,3 pkt. proc.).

Wartość dodana brutto jako podstawowy miernik oceny efektywności wykorzystania czynników produkcji określa przyrost wartości dóbr w danym czasie. W 2014 roku w województwie wartość dodana brutto (WDB) wyniosła 32,3 mld zł (2,1% wartości krajowej, ostatnie miejsce w rankingu województw) – wzrost o 8,8% w stosunku do jej wartości w 2011 roku, przy równoczesnym wzroście wartości krajowej o 10,7%. Wydajność pracy mierzona wartością dodaną brutto na 1 pracującego systematycznie rosła w okresie 2011-2014 (r/r). Od 2011 roku do 2014 roku w województwie opolskim zaobserwowano wzrost tego wskaźnika o 11,0% (Polska wzrost o 11,3%). W 2011 roku WDB na 1 pracującego wyniosła 94 605 zł (95,8% średniej krajowej), z kolei w 2014 roku na jednego pracującego przypadało 104 974 zł wartości dodanej brutto (95,5% średniej dla kraju). W rankingu województw region odnotował spadek o 1 miejsce (z 7 na 8) w porównaniu do roku referencyjnego (2011).

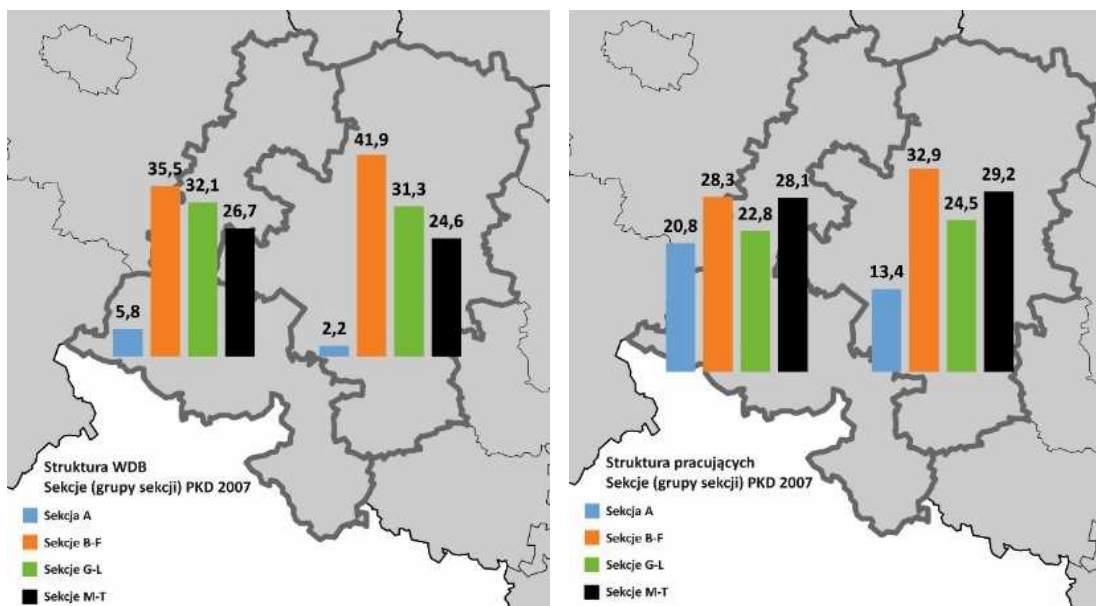
Udział poszczególnych grup sekcji PKD 2007 w tworzeniu regionalnej WDB w 2014 roku przedstawiał się następująco:

- przemysł i budownictwo (sekcje B-F) - 40,1% (Polska - 34,3%);
- handel, naprawa pojazdów samochodowych, transport i gospodarka magazynowa, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja, działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości (sekcje G-L) - 31,5% (Polska - 38,1%);
- pozostałe usługi (sekcje M-T) - 25,2% (Polska 24,7%);
- rolnictwo (sekcja A) - 3,3% (Polska - 2,8%).

W porównaniu z 2011 rokiem zwiększył się udział przemysłu i budownictwa oraz pozostałych usług w wygenerowanej WDB województwa opolskiego - zmiana „in plus” odpowiednio o 1,7 pkt. proc. i 0,9 pkt. proc. (pozostałe z ww. grup sekcji PKD odnotowały zmiany „in minus”). W Polsce natomiast odnotowano w tym czasie wzrost udziału pozostałych usług (o 0,6 pkt. proc.) kosztem spadku udziału innych grup sekcji PKD 2007 wymienionych powyżej.

Analizując strukturę pracujących w województwie opolskim wg poszczególnych rodzajów działalności należy zauważyć, że 31,4% ww. osób związanych było w 2015 roku z przemysłem i budownictwem, natomiast ponad połowa (52,8%) pracowała w działalności usługowej (sekcje G-T). Udział pracujących w sekcji A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) wyniósł 15,7%. Na przestrzeni lat 2012 - 2015 odnotowano jedynie istotną zmianę w przypadku sekcji A (spadek udziału pracujących o 0,7 pkt. proc. w regionie i średnio w kraju) oraz w działalności usługowej (sekcje G-T, wzrost o około 0,6 pkt. proc. w Opolskim, przeciętnie w Polsce o 1,1 pkt. proc.).

Mapa 2 i 3. Struktura WDB w 2014 roku oraz struktura pracujących w 2015 roku wg rodzajów działalności (%) – podregiony*

*Ze względu na zaokrąglenia danych w niektórych przypadkach dane mogą się nie sumować w ujęciu odsetkowym na 100%.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

Sytuacja demograficzna

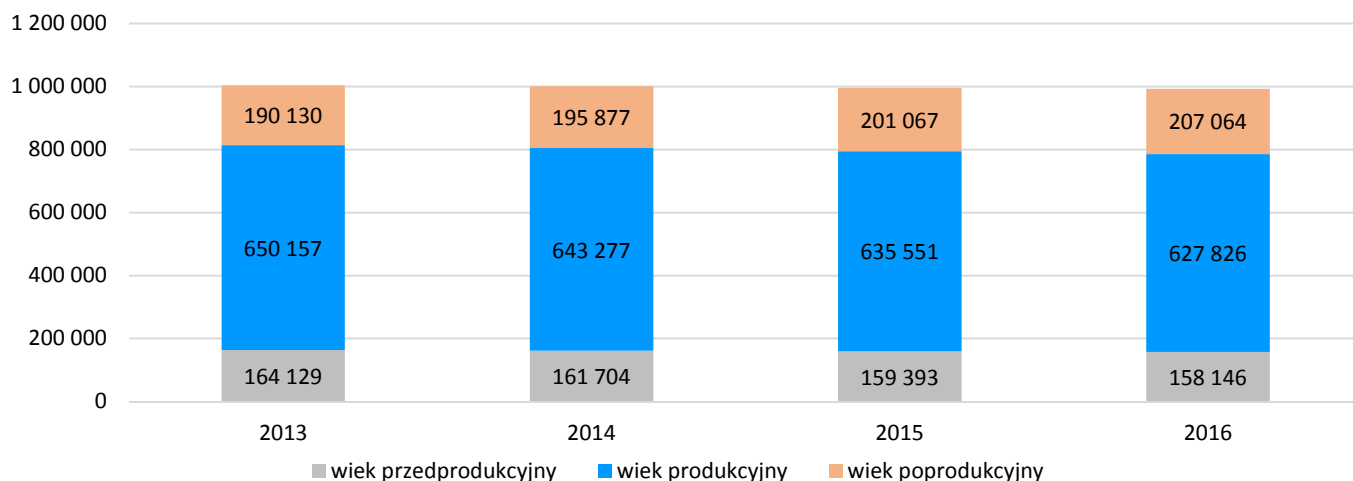
Województwo opolskie należy do grupy małych regionów europejskich – zarówno pod względem powierzchni, jak i potencjału ludnościowego. Na koniec 2016 roku w regionie zamieszkiwało 993,0 tys. osób, co stanowi 2,6% ludności Polski. Od lat liczba mieszkańców województwa zmniejsza się – region ulega stopniowej depopulacji¹. W 2016 roku w stosunku do 2013 roku, liczba ludności województwa zmniejszyła się o 11,4 tys. osób, tj. -1,1%. W Polsce zmiana „in minus” wyniosła 62,7 tys. ludności (-0,2%) i tylko w czterech regionach odnotowano wzrost liczby ludności (były to województwa: małopolskie, mazowieckie, pomorskie i wielkopolskie). Analizując sytuację na poziomie powiatów można dostrzec znaczne zróżnicowanie pod względem liczby ludności. W 2016 roku najwięcej osób zamieszkiwało kolejno: powiat nyski (138,4 tys.), powiat opolski (133,2 tys.) oraz powiat m. Opole (118,7 tys.). Najmniej osób w 2016 roku zamieszkiwało w powiatach: namysłowskim (42,7 tys.), głubczyckim (46,4 tys.) i prudnickim (55,9 tys.). We wszystkich powiatach województwa opolskiego w analizowanym okresie nastąpił spadek liczby ludności (największy na poziomie -2,3 tys. osób w powiecie nyskim, najmniejszy na poziomie -57 osób w powiecie opolskim).

Biorąc pod uwagę strukturę ludności wg ekonomicznych grup wieku, w latach 2013-2016 w województwie opolskim zaobserwować można spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) i produkcyjnym (mężczyźni

¹ Odpowiedzią Samorządu Województwa Opolskiego na to wyzwanie jest m.in. *Program Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim do 2020 roku "Opolskie dla Rodziny"*, przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Opolskiego nr 5503/2014 z dnia 16 września 2014 roku.

w wieku 18-64 lata i kobiety w wieku 18-59 lat), kolejno o 3,6% i 3,4%, oraz wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni ≥ 65 lat i kobiety ≥ 60 lat) o 8,9%. Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej mieszkańców województwa opolskiego są niekorzystne, gdyż oznaczają starzenie się społeczeństwa, co w konsekwencji skutkuje i będzie skutkowało: dalszym zmniejszaniem się liczby ludności regionu (przewaga zgonów nad urodzeniami obserwowana w regionie od 2000 roku), zmniejszeniem nakładów siły roboczej na regionalnym i lokalnych rynkach pracy, koniecznością zapewnienia infrastruktury społecznej dostosowanej do potrzeb osób starszych, przy jednoczesnym obniżeniu wpływów podatkowych do budżetów JST.

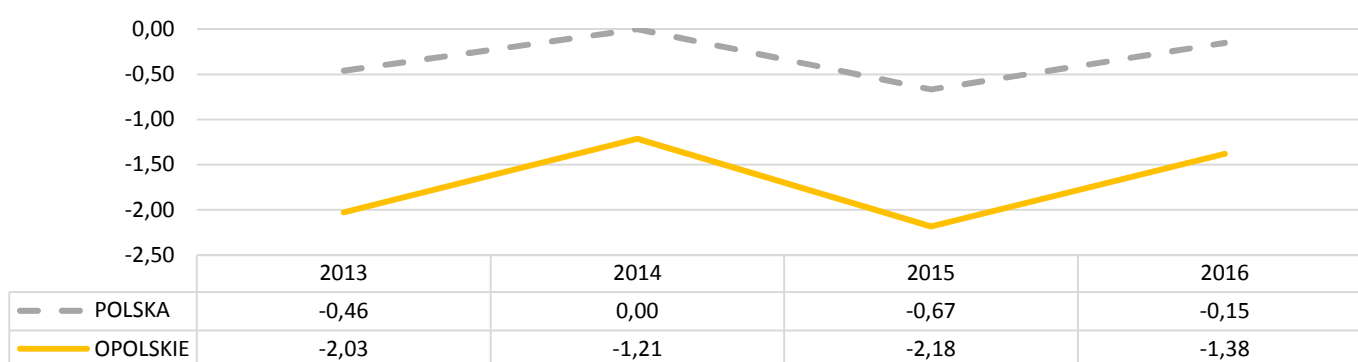
Wykres 3. Liczba ludności wg ekonomicznych grup wieku w woj. opolskim w latach 2013-2016, w osobach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

Niekorzystna sytuacja demograficzna regionu pogłębianą jest także przez ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji (wewnętrznych i zewnętrznych). W 2016 roku przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców w województwie opolskim wyniósł -1,38‰ (bardziej niekorzystny wynik odnotowano jedynie w województwach: łódzkim -2,98‰ i świętokrzyskim -2,66‰), przy średniej dla Polski -0,15‰. Należy jednak zaznaczyć, że ujemny przyrost naturalny w 2016 roku był mniej dotkliwy niż w latach 2013 i 2015, w których wskaźnik osiągnął kolejno: -2,03‰ i -2,18‰.

Wykres 4. Przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców w woj. opolskim i w Polsce w latach 2013-2016, w ‰

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie.

Województwo opolskie jest regionem migracyjnym, w którym funkcjonują historycznie ukształtowane i zinstytucjonalizowane sieci migracyjne. Saldo migracji stałej na 1 tys. osób w latach 2013-2016 osiągało jedne z najbardziej niekorzystnych wartości w Polsce – w 2013 roku -3,3‰ (najbardziej niekorzystne w kraju), w 2014 roku -2,3‰ (bardziej

niekorzystne saldo odnotowano w województwach: lubelskim i warmińsko-mazurskim), a w 2016 roku -1,4% (większym ujemnym saldem odznaczały się województwa: warmińsko-mazurskie, lubelskie i świętokrzyskie)². Pomimo stosunkowo wysokiego ujemnego salda migracji, należy zauważyć, że przewaga wymeldowań nad zameldowaniami na 1 tys. mieszkańców stopniowo zmniejsza się. Dodatkowo, w przypadku województwa opolskiego należy mieć na uwadze, że w regionie występuje znaczna w skali kraju w stosunku do liczby ludności, nierejestrowana emigracja stała (zawieszona), która powoduje, że faktyczna liczba mieszkańców województwa, może być mniejsza o 163-192 tys. osób (17-19% ludności regionu)³, niż wskazują na to dane meldunkowe, przez co wartości wszystkich wskaźników przeliczane w stosunku do populacji województwa są znacznie zaniżone.

W latach 2014-2016 gęstość zaludnienia w województwie opolskim pozostawała na niezmiennym poziomie i wyniosła 106 os./km², względem 107 os./km² w 2013 roku. Największą gęstość zaludnienia w 2016 roku odnotowano w powiecie m. Opolu, gdzie na każdy 1 km² przypadało 1230 osób (zmiana „in minus” o 14 os./km² w stosunku do 2013 roku), a najmniejszą w powiecie namysłowskim, w którym w latach 2013-2016 wskaźnik ten nie uległ zmianie i wynosił 57 os./km². Także gęstość zaludnienia na gruntach zabudowanych i zurbanizowanych w skali województwa odnotowuje tendencję spadkową, widoczną również na poziomie kraju. W 2011 roku na ww. gruntach gęstość zaludnienia w regionie wynosiła 1806 os./km², w 2012 roku 1790 os./km², w 2013 roku 1768 os./km², a w 2014 roku 1755 os./km².

Poziom urbanizacji w 2016 roku został odnotowany na poziomie 51,9% (spadek w odniesieniu do roku 2013 o 0,2 pkt proc.). Wskaźnik ten zdecydowanie odbiega od przeciętnej w kraju (60,3%) pomimo tego, że udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w opolskim przewyższa średnią krajową o 0,9 pkt proc. Powodem takiego stanu rzeczy jest dominacja w strukturze miast ośrodków małych, liczących poniżej 10 tys. mieszkańców.

Konkurencyjność gospodarki, atrakcyjność inwestycyjna regionu

W kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego współczesnych regionów zagadnienia związane z ich atrakcyjnością inwestycyjną są ważnym elementem, brany pod uwagę przy tworzeniu polityki regionalnej.

Wielkość nakładów brutto na środki trwałe w gospodarce narodowej znacząco wpływa na potencjał rozwojowy regionu. W 2014 roku nakłady brutto na środki trwałe w Opolskiem osiągnęły wartość 7,56 mld zł, stanowiąc 2,2% nakładów krajowych. Wartość nakładów brutto na środki trwałe wzrosła w porównaniu z latami ubiegłymi, dla których wskaźnik odnotował kolejne wartości: 6,6 mld zł w 2011 roku, 6,1 mld zł w 2012 roku i 6,5 mld zł w 2013 roku.

W latach 2012-2015 systematycznie wzrastała wartość nakładów inwestycyjnych ogółem. W 2015 roku wartość nakładów inwestycyjnych ogółem w województwie opolskim wyniosła 8,1 mld zł (w porównaniu z 4,3 mld zł w 2012 roku), co stanowiło blisko 3% wartości nakładów inwestycyjnych (ogółem) dla Polski. Wartość nakładów inwestycyjnych w sektorze publicznym w 2015 roku wyniosła 1,5 mld zł i zmniejszyła się w stosunku do lat 2013-2014, w których wartości dla wskaźnika wyniosły kolejno: 1,8 mld zł i 1,7 mld zł. Spadek ten był najprawdopodobniej spowodowany niewielkimi już w tym okresie wydatkami ze środków europejskich, których większość została wdrożona we wcześniejszych latach i nieuruchomieniem jeszcze wdrażania środków z perspektywy 2014-2020. Natomiast wartość nakładów inwestycyjnych w sektorze publicznym wzrosła w stosunku do 2012 roku o ok. 0,2 mld zł. Od 2014 roku wzrasta także wartość nakładów inwestycyjnych w sektorze prywatnym (w latach 2012-2013 odnotowano niewielki spadek). Wartości wskaźnika wynosiły kolejno: 3,0 mld zł w 2013 roku, 4,0 mld zł w 2014 roku i 6,6 mld zł w 2015 roku.

Także od 2012 roku wzrasta udział nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (w latach 2011-2012 odnotowano spadek o 0,6 pkt. proc.). W 2012 roku wartość wskaźnika wyniosła 7,7% (średnio w kraju 7,9%), a w kolejnych dwóch latach wzrosła do: 8,3% w 2013 roku (przy średniej dla Polski 8,0%) i 10,6% w 2014 roku (średnia dla kraju 8,7%).

W województwie opolskim systematycznie wzrasta liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców – z 996 podmiotów w 2013 roku do 1010 podmiotów w 2016 roku (przy średnich dla Polski: 1057 podmiotów w 2013 roku i 1103 podmiotów w 2016 roku). W latach pośrednich 2014-2015 liczba podmiotów GN zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności wyniosła w Opolskim kolejno 1000 / 1008 podmiotów (przy średniej dla Polski wynoszącej 1071 / 1089). Wśród powiatów województwa opolskiego w 2016 roku

² Niemożliwe jest podanie wartości dla wskaźnika za 2015 rok, ponieważ w przypadku salda migracji zagranicznych, które wchodziły w skład salda migracji stałej (ogółem), jeden ze składników ułamka jest równy 0 lub wartość nie została podana ze względu na wysoki błąd losowy próby.

³ *Województwo opolskie – stan i trendy rozwojowe. Raport za okres 2008-2015*, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2017, s. 19.

najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców było w m. Opolu.

Wartość nakładów wewnętrznych ogółem na działalność badawczą i rozwojową w 2015 roku ukształtowała się w regionie na poziomie 121,2 mln zł, co stanowiło 0,7% nakładów krajowych. W relacji do 2012 roku w województwie odnotowano wzrost wartości przedmiotowego wskaźnika o 83,4% (w kraju zmiana „in plus” o 25,8%). W 2014 roku w województwie opolskim udział nakładów wewnętrznych na badania i prace rozwojowe w relacji do PKB wyniósł 0,34% (średnia krajowa 0,94%), wobec 0,25% w 2011 roku (w kraju 0,75%). W sektorze przedsiębiorstw udział ten wyniósł: w 2014 roku 0,10%, w 2011 roku 0,15% (w kraju odpowiednio 0,44% i 0,23%). Zatrudnienie w działalności B+R (mierzone w ekwiwalentach pełnego czasu pracy) w 2015 roku osiągnęło w regionie poziom 1164,7 EPC, co stanowiło 1,07% zatrudnionych w działalności badawczo-rozwojowej w kraju. W porównaniu do 2012 roku odnotowano zmniejszenie zatrudnienia o 4,3%, wobec wzrostu o 20,4% w skali kraju. Należy jednak zaznaczyć, że wartość wskaźnika w regionie wzrosła, w porównaniu z wartościami z lat pośrednich 2013-2014 (kolejno: 1005,5 EPC i 1062,7 EPC).

Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach netto ze sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych w 2015 roku w województwie opolskim odbiega „in minus” względem wartości z lat 2012-2014. Wartości w latach 2012-2014 wynosiły kolejno: 7,8%, 7,4% i 7,0%, podczas gdy w 2015 roku udział ten wyniósł 5,3% (przeciętnie w kraju 9,5%). O poziomie internacjonalizacji przedsiębiorstw przemysłowych w regionie świadczy m.in. wysokość udziału przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem. Pod względem tego wskaźnika w 2015 roku województwo opolskie uplasowało się na 11 pozycji w kraju z wynikiem 2,95% (Polska 5,44%), tracąc 9 pozycję z 2012 roku.

Liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w województwie opolskim w latach 2012-2015 ulegała systematycznemu zmniejszaniu. W 2015 roku na 1 tys. mieszkańców przypadało 0,44 podmiotu (przy średniej dla kraju 0,68), podczas gdy w latach 2012-2014 liczba tych podmiotów wyniosła kolejno na 1 tys. mieszkańców: 0,5; 0,49; 0,47 (średnia dla Polski wynosiła kolejno: 0,67; 0,68; 0,69). Mimo niekorzystnych zmian, jakie zaszły w analizowanym okresie w liczbie podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w województwie, należy mieć na uwadze, że wartość zainwestowanego kapitału zagranicznego w regionie wzrosła z poziomu 1556,7 mln zł w 2012 roku do 2093,9 mln zł w 2015 roku, a wzrost ten był jednym z większych w kraju. Ponadto, wzrosła liczba pracujących w podmiotach z udziałem kapitału zagranicznego, co może świadczyć m.in. o korzystnych warunkach do rozwoju i prowadzenia biznesu w województwie opolskim⁴.

Wykształcone i wykwalifikowane społeczeństwo przesądza o większym potencjale gospodarczym regionu i wzroście jego konkurencyjności, m.in. poprzez swą zdolność przyswajania i wdrażania światowych osiągnięć naukowych, technicznych czy organizacyjnych. W 2016 roku udział ludności w wieku 25-64 lat z wykształceniem wyższym wyniósł 24,7% (średnio w kraju 28,7%). W porównaniu do 2013 roku wartość wskaźnika wzrosła o 3,8 pkt. proc. (średnio w kraju wartość wskaźnika wzrosła o 2,9 pkt. proc.).

Rynek pracy

Wśród czynników wzrostu PKB istotną rolę odgrywa praca ludzka i kapitał. Liczba pracujących w gospodarce narodowej wg faktycznego miejsca pracy w województwie opolskim w latach 2012-2015 systematycznie wzrastała. W 2015 roku wskaźnik ten wyniósł 321,6 tys. osób, co stanowi wzrost o 12,7 tys. w stosunku do roku 2012. W 2015 roku najwięcej pracujących zarejestrowano w sekcjach związanych z przemysłem i budownictwem (101,1 tys. osób), a najmniej w sekcjach związanych z działalnością finansową i ubezpieczeniową oraz obsługą rynku nieruchomości (8,7 tys. osób). Od 2013 roku liczba pracujących (w gospodarce narodowej wg faktycznego miejsca pracy) w przeliczeniu na 1 tys. ludności wzrastała. W 2015 roku w stosunku do 2012 roku w województwie opolskim liczba pracujących w gospodarce narodowej w przeliczeniu na 1 tys. ludności wzrosła o 17,1 pkt. prom. (z 305,8 pracujących/1 tys. ludności do 322,9).

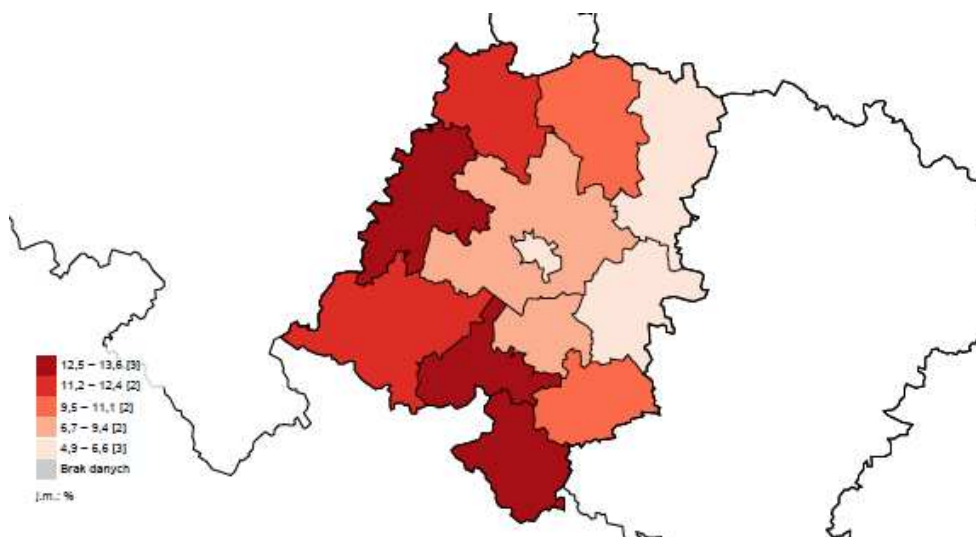
Wskaźnik zatrudnienia (wg BAEL) dla osób w wieku 15-64 lata w latach 2015 i 2016 w województwie opolskim przekroczył średnie wartości dla Polski (62,9% i 64,5%) o 0,1 pkt. proc. i osiągnął kolejno 63,0% i 64,6%, podczas gdy w latach 2013-2014 wartości wskaźnika w regionie były niższe od średnich dla kraju (kolejno o: 0,4 pkt. proc. i 0,5 pkt. proc.) i wynosiły 59,6% w 2013 roku i 61,2% w 2014 roku.

⁴ Zob. więcej: Ibidem, s. 62, 103

Pozytywne zmiany na regionalnym rynku pracy widoczne są także w zakresie zmniejszającej się stopy bezrobocia rejestrowanego. W latach 2013-2016 wartość wskaźnika sukcesywnie zmniejszała się z 14,2% w 2013 roku do 9,0% w 2016 roku (w latach 2014-2015 stopa bezrobocia rejestrowanego w regionie wyniosła kolejno: 11,8% i 10,1%). W 2016 roku najniższa stopa bezrobocia rejestrowanego została odnotowana w powiatach: m. Opolu (4,9%), strzeleckim i oleskim (po 6,6%) oraz krapkowickim (6,8%). Należy jednak zauważyć, że pomimo pozytywnego trendu, w 2016 roku wysokość stopy bezrobocia w województwie nadal przekraczała wartość średnią dla kraju (8,3%), a najbardziej niekorzystna sytuacja miała miejsce w powiatach: prudnickim (13,6%), głubczyckim (13,2%) oraz brzeskim (12,5%).

W przypadku osób w wieku produkcyjnym, stopa bezrobocia (wg BAEL) w 2016 roku osiągnęła poziom 5,0% (przy średniej dla Polski 6,3%). Dla tej grupy wiekowej wartość stopy bezrobocia w regionie od lat odnotowuje wartości niższe od średnich dla kraju – w 2013 roku 9,7% w stosunku do 10,5% w Polsce, w 2014 roku 8,0% w stosunku do 9,2% przeciętnie w kraju, w 2015 roku 6,7% przy średniej dla kraju 7,7%.

Mapa 4. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiatach woj. opolskiego, w 2016 roku, w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień 13.07.2017 r.

Jakość życia

Jakość życia stanowi złożony przedmiot badań, na który składają się wskaźniki związane m.in. z ochroną zdrowia czy zamożnością mieszkańców danego regionu. Jednym ze wskaźników oceny stanu zdrowia populacji jest współczynnik umieralności niemowląt (tj. liczba zgonów niemowląt - dzieci w wieku 0-1 roku - w danym przedziale czasowym przypadająca na 1000 urodzeń żywych).

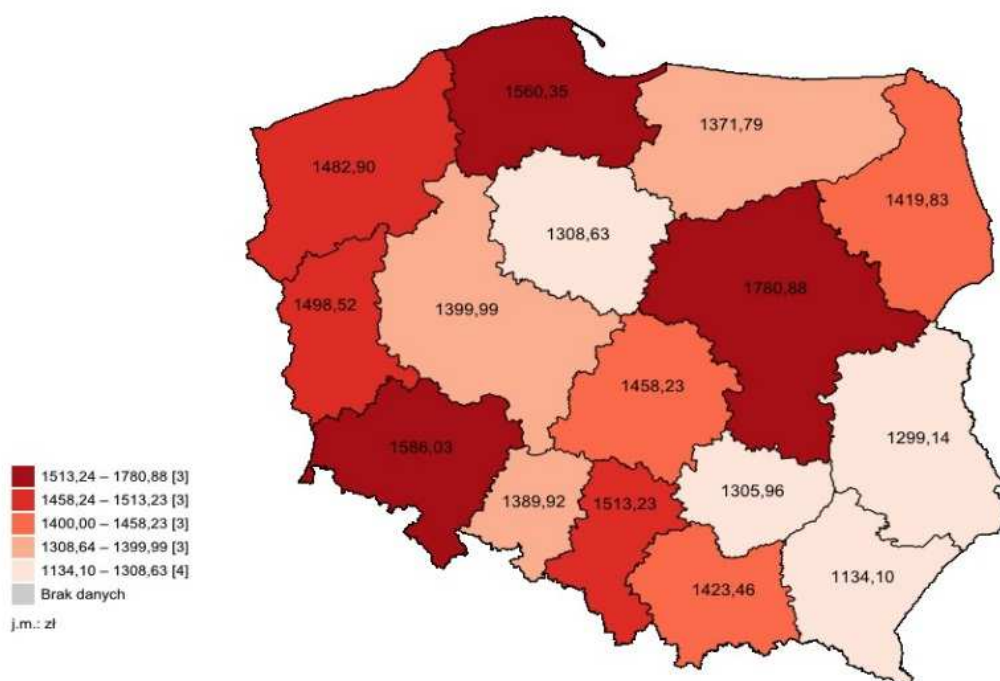
Biorąc pod uwagę zgony niemowląt, w 2016 roku w województwie opolskim wartość wskaźnika wynosiła 4,63‰, przy średniej dla Polski 3,98‰. W poprzednich latach stosunek zgonów niemowląt na 1 tys. urodzeń żywych w regionie i w kraju przedstawiał się następująco: w 2013 roku 4,25‰:4,56‰, w 2014 roku 4,65‰:4,22‰, w 2015 roku 4,10‰:4,00‰. W skali wewnątrzregionalnej najkorzystniejszą sytuację, na poziomie 0,0‰, odnotowano w powiatach: głubczyckim, namysłowskim i oleskim, a najbardziej niekorzystną w powiatach: m. Opolu (6,91‰), kędzierzysko-kozielskim (6,65‰) i nyskim (6,29‰).

Zgodnie z definicją GUS dochód rozporządzalny gospodarstwa domowego to suma bieżących dochodów gospodarstw domowych z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne⁵. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w opolskich gospodarstwach domowych w 2016 roku wyniósł 1 389,92 zł, względem 1 198,79 zł w 2013 roku.

⁵ Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>

Dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki, przeznaczany na wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz przyrost oszczędności stanowi dochód do dyspozycji⁶. W latach 2011-2014 wzrosła wartość nominalnego dochodu do dyspozycji brutto per capita w sektorze gospodarstw domowych z 22 139 zł do 23 977 zł. Jednak wartość ta w odniesieniu do średniej dla kraju zmniejszyła się z 90,0% do 89,2%. W 2016 roku przeciętna miesięczna wartość dochodu do dyspozycji per capita w regionie wyniosła 1 329,82 zł (93,3% średniej dla Polski). Jest to wzrost względem lat poprzednich o: 96,55 zł w stosunku do 2015 roku, 133,61 zł względem 2014 roku i 186,56 zł w stosunku do 2013 roku.

Mapa 5. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Polsce w 2016 roku – wg województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień 14.09.2017 r.

W regionie można zaobserwować pozytywne zmiany w zakresie wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym, którego wartość z roku na rok zmniejsza się i przyjmuje wartości poniżej średniej dla kraju. W 2016 roku wartość wskaźnika wyniosła 10,6% w stosunku do 13,7% w 2015 roku, 14,0% w 2014 roku i 16,1% w 2013 roku.

Infrastruktura techniczna i społeczna

Infrastruktura techniczna jest to całość sieci, urządzeń i obiektów funkcjonujących na danym terenie, dostarczających m.in.: prąd, wodę, ciepło, gaz, usługi telekomunikacyjne oraz umożliwiających utylizację odpadów. Stanowią aktywa regionalne oraz czynniki regionalnego wzrostu, jak również są wskaźnikiem poziomu życia.

W latach 2012-2015 długość i gęstość autostrad i dróg ekspresowych (w km i w km/1 tys. km²) pozostawały na niezmiennym poziomie 88 km i 9,36 km/1 tys. km², podczas gdy w Polsce w analizowanym okresie odnotowano wzrost wartości wskaźników o 634 km (długość) i 2,03 km/1 tys. km² (gęstość). Powyższa sytuacja może wynikać z faktu, że realizowany w ostatnich latach w kraju program budowy dróg krajowych (autostrady, drogi ekspresowe) wykonywany był głównie w korytarzach transportowych poza obszarem województwa opolskiego⁷. Pomimo tego zaznaczyć należy, że w regionie jest dobrze rozwinięta infrastruktura komunikacyjna. Dobrze rozwinięta sieć gałęziowa transportu i fakt położenia regionu w III korytarzu międzynarodowym TEN-T są niezmiennym atutem stanowiącym o konkurencyjności województwa opolskiego.

⁶ Ibidem.

⁷ *Województwo opolskie...* op.cit., s. 145.

Gęstość sieci dróg publicznych o nawierzchni twardej ulepszonej jest jednym z podstawowych wyznaczników warunków życia i atrakcyjności gospodarczej regionu. Dobra dostępność do tej kategorii dróg oznacza możliwość bardziej efektywnego i sprawnego wykorzystania potencjałów regionu i dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. Stosunkowo wysoka gęstość tych dróg w regionie oraz wysoki w skali kraju poziom zurbanizowania obszarów wiejskich powoduje, że w ostatnich latach tempo przyrostu długości i gęstości tych dróg jest mniejsze niż w kraju⁸. Długość dróg wojewódzkich o powierzchni twardej ulepszonej, w latach 2012-2015 wzrosła o 2,7 km (z 983,7 km w 2012 roku do 986,4 km w 2015 roku). Pod względem gęstości, drogi wojewódzkie o powierzchni twardej ulepszonej, w województwie opolskim przyjmują wyższe wartości (w km/100 km²) niż średnia dla kraju. W latach 2012-2015 wartość wskaźnika pozostawała na niezmiennym poziomie 10,5 km/100 km², podczas gdy w Polsce odnotowano niewielki wzrost z 9,1 km/100 km² w latach 2012-2014 do 9,3 km/100 km² w 2015 roku.

Transport kolejowy z racji jego konkurencyjności w stosunku do transportu samochodowego oraz „przyjazności” dla środowiska powinien być preferowany w przewozach osób i towarów⁹. Dostęp do sieci kolejowej jest warunkiem niezbędnym nie tylko dla sprawnego powiązania regionu z otoczeniem zewnętrznym, ale także dla spójności wewnętrznej, ułatwiając dostęp mieszkańcom województwa do rynków pracy i usług, a przedsiębiorcom dostęp do rynków zbytu. Sieć kolejowa, jej gęstość ma bezpośrednie przełożenie na rozwój powiązań oraz wielkość przewozów pasażerskich i towarowych, przyczyniając się do odciążenia nadmiernie rozbudowanego i energochłonnego transportu drogowego. Utrzymanie wysokiego wskaźnika gęstości linii kolejowych przy odpowiednio wdrażanej polityce transportowej stwarza szansę na wzrost udziału transportu zbiorowego w przewozach pasażerskich i wzrost znaczenia kolei w strukturze przewozów towarowych, co sprzyjać będzie obniżeniu kosztów środowiskowych i społecznych transportu¹⁰. Długość linii kolejowych eksploatowanych w 2016 roku w województwie opolskim wyniosła 780 km, co stanowi wzrost względem lat 2014-2015, kolejno o: 16 km i 31 km oraz spadek względem 2013 roku o 18 km. Gęstość linii kolejowych (ogółem) w regionie jest większa niż średnio w kraju i w 2016 roku wyniosła 8,3 km/100 km² (średnia dla Polski 6,1 km/100 km²), co stanowi wzrost względem lat 2014-2015, w których wskaźnik ten wyniósł w województwie, kolejno na 100 km²: 8,1 km i 8,0 km. Względem roku 2013 odnotowano spadek o 0,2 km/100 km².

W województwie opolskim odnotowano stosunkowo wysoką wartość wskaźnika: ofiary śmiertelne wypadków drogowych na 10 tys. ludności. Od 2012 roku, w którym wartość wskaźnika wyniosła 0,8 osoby (średnia dla kraju 0,93 osoby), wyniki odnotowywane przez województwo przekraczają średnią dla Polski. W 2015 roku w regionie, na 10 tys. ludności przypadało 1,02 ofiary śmiertelnej (średnia dla kraju 0,76 osoby).

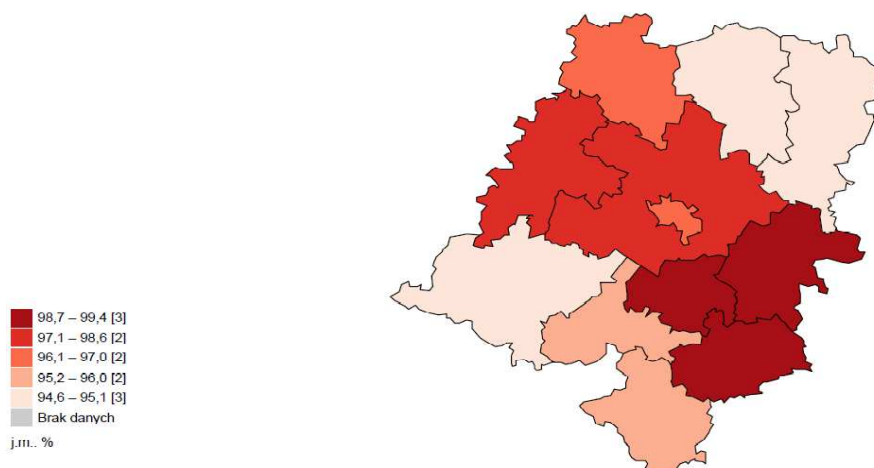
Odsetek osób korzystających z instalacji wodociągowej jest jednym z podstawowych wskaźników jakości życia mieszkańców, miarą rozwoju cywilizacyjnego obszaru, atrakcyjności dla zamieszkania i pośrednio rozwoju gospodarczego. Wskaźnik jest również wyznacznikiem racjonalnego wykorzystania zasobów jakościowo-ilościowych wody, optymalizacji jej wykorzystania dla potrzeb komunalnych i gospodarki. Tempo wzrostu wskaźnika jest zależne od poziomu nasycenia infrastrukturą wodociągową obszarów zurbanizowanych, a przede wszystkim od skali występujących w tej dziedzinie niedoborów¹¹. Długość sieci wodociągowej w województwie opolskim wzrasta. W 2016 roku wartość wskaźnika wyniosła 7 316,5 km, względem 7 074,2 km w 2013 roku.

⁸ Ibidem.

⁹ Analiza popytu na liniach użyteczności publicznej, w transporcie drogowym i kolejowym była szczegółowym obszarem badania zrealizowanego na zlecenie Opolskiego Obserwatorium Terytorialnego pn. *Badania nappełnień na liniach użyteczności publicznej oraz zachowań i preferencji komunikacyjnych pasażerów w woj. Opolskim*, "TRAKO" Wierzbicki i Wspólnicy S.J., Opole 2015.

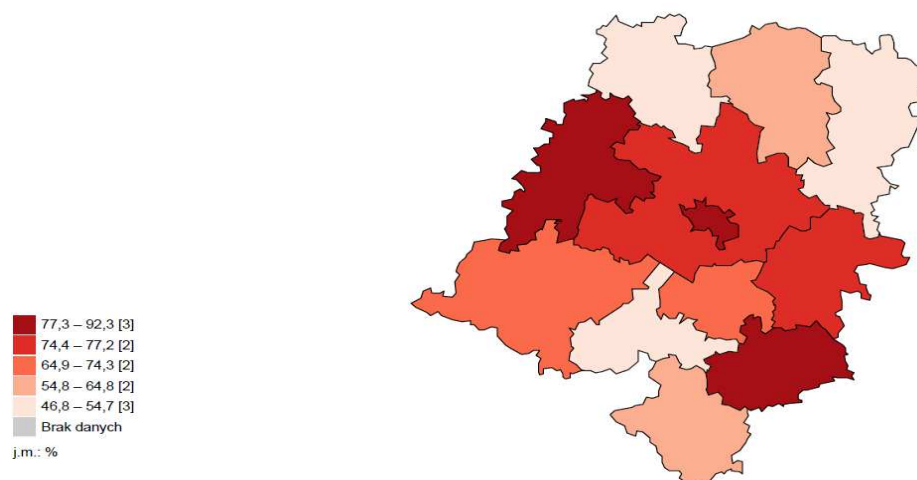
¹⁰ Ibidem, s. 143.

¹¹ Ibidem, s. 147.

Mapa 6. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w powiatach woj. opolskiego, w 2015 roku, w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień 05.09.2017 r.

W 2015 roku region odznaczał się najwyższym w kraju odsetkiem ludności korzystającej z sieci wodociągowej (96,7% względem 91,8% średnio w kraju). W latach poprzednich wartość wskaźnika dla opolskiego wynosiła 94,6% w latach 2012-2013 i 96,6% w 2014 roku. Najwyższy odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej w województwie w 2015 roku występował w powiecie kędzierzyńsko-kozielskim (99,4%), a najmniejszy w powiecie nyskim (94,6%).

Mapa 7. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w powiatach woj. opolskiego, w 2015 roku, w %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych systemu Strateg na dzień 05.09.2017 r.

Odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej jest dodatkowo miarą racjonalności ochrony zasobów środowiska, w szczególności w zakresie zapewnienia dobrego stanu jakościowego wód powierzchniowych i podziemnych dla potrzeb użytkowych¹². Długość sieci kanalizacyjnej w województwie systematycznie wzrastała z 3 979,3 km w 2013 roku (3,0% długości czynnej sieci kanalizacyjnej w Polsce) do 4 890,1 km w 2016 roku (3,2% krajowej czynnej sieci kanalizacyjnej). Odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w regionie w 2015 roku wyniósł 71,7% (średnia dla kraju 69,7%), co stanowi wzrost odsetka osób korzystających z sieci kanalizacyjnej o 9,9 pkt. proc. w stosunku do 61,8% w 2012 roku (średnia dla kraju 64,3%). Największy odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w 2015 roku odnotowano w powiecie m. Opolu (92,3%), a najmniejszy w powiecie oleskim (46,8%).

¹² Ibidem, s. 149.

Odsetek osób korzystających z sieci gazowej jest przede wszystkim miarą rozwoju cywilizacyjnego obszaru i atrakcyjności dla zamieszkania. W obszarze województwa opolskiego występuje bardzo duże zróżnicowanie przestrzenne w poziomie gazyfikacji – na 69 gmin obsługiwanych przez Oddział Zakład Gazowniczy w Opolu, gaz jest dostarczany tylko do 39 gmin (56,5%). Ponadto zgazyfikowane są głównie miasta, a północno-wschodni obszar regionu (powiat oleski), poza miastem Praszka jest całkowicie pozbawiony sieciowego paliwa gazowego. Przyrost sieci gazowej w regionie postępuje bardzo powoli, jednak sukcesywnie gazyfikowane są także obszary wiejskie, jak np. gmina Dobrzeń Wielki¹³. W latach 2012-2015 długość sieci gazowej w województwie opolskim wzrosła z 2 398,7 tys. m do 2 548,4 tys. m. Natomiast odsetek osób korzystających z instalacji gazowej uległ niewielkiemu zmniejszeniu z 42,0% w 2012 roku do 41,9% w 2015 roku. Najwyższy odsetek osób korzystających w 2015 roku odnotowano w powiecie m. Opolu (79%), a najniższy w powiecie oleskim (11,9%).

Infrastruktura społeczna z kolei służy pośrednio rozwojowi przedsięwzięć gospodarczych, głównie jednak zaspokaja potrzeby społeczne i kulturalne. Przez infrastrukturę społeczną rozumie się urządzenia i instytucje świadczące usługi jednostkowe w sposób zorganizowany w zakresie oświaty i wychowania, upowszechnienia kultury, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultury fizycznej i turystyki. Poniżej opisanych jest kilka wskaźników odnoszących się do tej kategorii.

W województwie opolskim obserwuje się dbałość rodziców o poprawę perspektyw rozwojowych dzieci, przejawiającą się rosnącym odsetkiem dzieci podlegających m.in. wychowaniu przedszkolnemu (w wieku 3-5 lat). W 2016 roku Opolskie zajęło 2 miejsce w Polsce, pod kątem przedmiotowego wskaźnika, plasując się za województwem mazowieckim. Wartość wskaźnika zmniejszyła się w stosunku do roku 2015, w którym region był na pierwszym miejscu w kraju, jednak zmiana in minus w roku 2016, widoczna jest w całej Polsce. W 2016 roku odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w grupie wiekowej 3-5 lat wyniósł 87,5% w stosunku do 89,7% w roku 2015, 86,5% w 2014 roku i 81,0% w 2013 roku.

Jednym ze wskaźników obrazujących kondycję kapitału ludzkiego w regionie jest liczba studentów szkół wyższych przypadająca na 10 tys. ludności. W całym kraju obserwuje się zmniejszanie liczby studentów w stosunku do populacji poszczególnych województw. W regionie opolskim w latach 2013-2016 liczba studentów szkół wyższych przypadająca na 10 tys. mieszkańców zmniejszyła się o 78 osób (w Polsce o 51 os.). W kolejnych latach analizowanego okresu liczba studentów szkół wyższych na 10 tys. ludności regionu wyglądała następująco: 2013 rok - 308 os., 2014 rok - 278 os., 2015 rok - 253 os., 2016 rok - 230 os. W latach 2013-2016 w Polsce wskaźnik ten był wyższy niż w województwie opolskim i był wyższy kolejno o: 94 os., 104 os., 112 os. oraz 121 os.

Liczba łóżek w szpitalach ogólnych przypadających na 10 tys. ludności w latach 2012-2015 uległa zmniejszeniu – zarówno w regionie, jak i średnio w kraju. Do 2013 roku wartość wskaźnika dla województwa była wyższa niż średnia dla Polski (w 2012 roku 49,23 łóżek/10 tys. ludności przy średniej dla kraju 49,00 łóżek/10 tys. ludności. W 2013 roku 49,08 łóżek/10 tys. osób przy średniej dla Polski 48,78 łóżek/10 tys. ludności). Natomiast od roku 2014 region odnotowuje wartości „in minus” względem średniej dla kraju:

- w 2014 roku 48,53 łóżek w stosunku do 48,89 łóżek na 10 tys. osób,
- w 2015 roku 46,22 łóżek w stosunku do 48,65 łóżek na 10 tys. osób.

Liczba miejsc noclegowych przypadających na 1 tys. ludności w województwie opolskim była mniejsza niż średnie wartości dla kraju w całym analizowanym okresie średnio o 9,6 miejsc/1 tys. ludności. W latach 2013-2014 wartość wskaźnika ten na 1 tys. ludności wyniosła 7,9 miejsc, w 2015 roku było to 9,4 miejsc, w roku 2016 10,2 miejsc. Najwięcej miejsc noclegowych w turystycznych obiektach noclegowych w 2016 roku było w powiecie nyskim (27,1 miejsc/1 tys. ludności), w którym turyści mogą wypoczywać nad jeziorami nyskim i otmuchowskim.

Od 2014 roku w województwie opolskim zmniejsza się liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych na 1 tys. ludności. Po wzroście wartości wskaźnika w latach 2013-2014 ze 172,1 os. do 180,4 os. na 1 tys. ludności, w kolejnych latach wartość ta zmniejszała się do 170,3 os./1 tys. ludności w 2015 roku i 155,0 os./1 tys. mieszkańców w 2016 roku. W całym analizowanym okresie liczba widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych w przeliczeniu na 1 tys. ludności zmniejszyła się o 17,1 pkt. prom., przy jednoczesnym wzroście dla kraju o 82,5 pkt. prom. Większa zmiana in minus została odnotowana w 3 województwach: lubuskim, podlaskim i łódzkim.

¹³ Ibidem, s. 151.

Finanse samorządu terytorialnego

Wykonywanie zadań przez JST możliwe jest dzięki osiąganym przez nie dochodom obejmującym:

- dochody własne (w formie podatków oraz udziałów w nich, opłat, a także pozostałych dochodów),
- dotacje (na realizację zadań z zakresu administracji rządowej, własne, realizowane na zasadzie porozumień z jednostkami administracji rządowej oraz samorządowej, celowe, a także uzyskane w ramach programów finansowych z udziałem środków unijnych i zagranicznych),
- subwencje (składające się z części oświatowej, uzupełnienia subwencji ogólnej, wyrównawczej i regionalnej).

Wyciągając wnioski z porównań dochodów i wydatków trzeba mieć na uwadze fakt, iż na ich dynamikę istotny wpływ ma wielkość i harmonogram wdrażania środków europejskich przez samorządy. Analizowany okres (2013-2016) przypada na ostatnie lata wdrażania środków europejskich z perspektywy 2007-2013, których większość w województwie opolskim zostało wykorzystanych w latach wcześniejszych. Jednocześnie jest to okres początkowego wdrażania środków z perspektywy 2014-2020.

W latach 2013-2016 zmniejszył się w JST województwa opolskiego udział wydatków inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego w wydatkach ogółem z 14,5% w roku 2013 do 12,8% w roku 2016, wobec zmiany w kraju odpowiednio z 18,2% na 11,8%. W 2016 roku zgodnie z danymi Regionalnej Izby Obrachunkowej w Opolu (RIO) wydatki inwestycyjne JST w województwie opolskim wyniosły 634 419 tys. zł wobec 629 497 tys. zł w 2013 r. (wzrost o 0,8%).

Wraz ze spadkiem udziału wydatków inwestycyjnych, w 2016 roku w porównaniu do roku 2013, spadły również wydatki na obsługę długu publicznego jednostek samorządu terytorialnego (bez wypłat z tytułu gwarancji i poręczeń) wszystkich szczebli. Zgodnie z danymi RIO w Opolu wydatki na obsługę długu publicznego wszystkich JST wyniosły w 2016 roku 35 220 tys. zł wobec 55 593 tys. zł w 2013 roku (spadek o 36,6%). Największe spadki wydatków na obsługę długu publicznego dotyczyły powiatów (spadek o 43,8% w stosunku do 2013 roku), najmniejszy spadek dotyczył miasta na prawach powiatu Opola (spadek o 25,4% w stosunku do 2013 roku).

W 2016 roku jednostki samorządu terytorialnego we wszystkich województwach w kraju łącznie osiągnęły nadwyżkę dochodów na 1 mieszkańca nad wydatkami na 1 mieszkańca (dochody – 5 560 zł, wydatki – 5 362 zł). Również na poszczególnych szczeblach samorządowych województwa opolskiego odnotowano nadwyżkę dochodów na 1 mieszkańca w stosunku do wydatków na 1 mieszkańca. W stosunku do 2013 r. w JST województwa opolskiego nastąpił wzrost dochodów na 1 mieszkańca o 18,1% (z 4 339 zł do 5 123 zł) i wzrost wydatków na 1 mieszkańca o 15,8% (z 4 300 zł do 4 979 zł). Największe wzrosty dochodów i wydatków na 1 mieszkańca w porównaniu do innych szczebli JST (miasto na prawach powiatu, powiaty, województwo) odnotowały gminy bez miast na prawach powiatu (wzrost odpowiednio o 23,0% i 20,5%).

W 2016 roku wskaźnik relacji zobowiązań ogółem JST do dochodów ogółem wyniósł w przypadku województwa opolskiego 24,1% (w Polsce 32,3%) i spadł w porównaniu do 2013 r. o 5,5 pkt. proc. W przypadku poszczególnych szczebli JST relacja zobowiązań do dochodów wyniosła: w gminach – 22,5% (Polska 23,4%), w powiatach – 19,1% (Polska 23,2%), samorządzie województwa – 30,7% (Polska 50,1%), w mieście na prawach powiatu Opola – 31,8% (miasto na prawach powiatu w Polsce bez miasta st. Warszawy 44,1%). W odniesieniu do 2013 roku wszystkie szczeble JST w regionie, za wyjątkiem miasta na prawach powiatu m. Opola, odnotowały spadek wartości wskaźnika. Największa zmiana „in minus” dotyczyła województwa samorządowego – spadek o 18,5 pkt. proc. (w kraju średnio wzrost o 9,0 pkt. proc.).

Wykorzystanie funduszy unijnych na realizację regionalnych programów operacyjnych i ich oddziaływanie na ważne obszary życia społeczno-gospodarczego regionu

Województwo opolskie wyróżnia się jako aktywny beneficjent funduszy unijnych dostępnych w ramach programów wdrażanych zarówno na poziomie regionalnym, jak i krajowym. Dotyczy to zarówno perspektywy 2007-2013¹⁴ oraz 2014-2020.

¹⁴ W 2013 roku województwo opolskie zdobyło I miejsce w rankingu wydatkowania funduszy unijnych „Wspólnoty”.

Dofinansowanie ogółem w ramach RPO WO 2007-2013 i RPO WO 2014-2020 w latach 2007-2016 wg stanu na dzień 31.12.2016 roku w podziale na obszary interwencji, jak również per capita przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 1. Wykorzystanie funduszy unijnych wg obszarów interwencji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013

Obszar interwencji	Dofinansowanie ogółem [PLN]	Dofinansowanie ogółem per capita [PLN] (ludność na koniec 2016 r.)	Dofinansowanie ogółem per capita [PLN] (średnia liczba ludności w latach 2007-2016)
B+R i przedsiębiorczość	737 617 812,12	742,79	727,65
energia	81 108 956,43	81,68	80,01
infrastruktura społeczna	134 099 834,60	135,04	132,29
kultura, turystyka, rewitalizacja	229 982 953,12	231,6	226,88
rozwój zasobów ludzkich	62 059 256,91	62,49	61,22
społeczeństwo informacyjne	118 109 340,21	118,94	116,51
środowisko	220 539 428,44	222,09	217,56
transport	593 592 719,58	597,76	585,57
Ogółem	2 177 110 301,41	2 192,38	2 147,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KSI SIMIK 07-13 oraz GUS.

W ramach RPO WO 2007-2013:

- utworzonych zostało blisko 3,1 tys. miejsc pracy w przedsiębiorstwach;
- blisko 186 tys. osób uzyskało dostęp do Internetu szerokopasmowego w jednostkach publicznych;
- udzielono ponad 730 przedsiębiorstwom (MŚP) bezpośredniego wsparcia inwestycyjnego (dotacje);
- zrekonstruowano/wybudowano łącznie ponad 260 km dróg regionalnych i lokalnych;
- zakupiono 51 środków transportu publicznego;
- podłączono blisko 32 tys. osób do sieci kanalizacyjnej;
- zakupiono ponad 500 szt. sprzętu medycznego oraz wykonanych zostało ponad 345 tys. specjalistycznych badań medycznych rocznie na zakupionym lub zmodernizowanym sprzęcie;
- ponad 25 tys. studentów korzystało ze wspartej infrastruktury uczelni;
- 42,17 tys. uczniów i słuchaczy korzystało ze wspartej infrastruktury szkół;
- zrewitalizowano ok. 1,3 km² obszarów miejskich i zdegradowanych.

Sprawnie wdrażane były instrumenty zwrotne dla sektora MŚP (pożyczki i poręczenia) w ramach RPO WO 2007-2013. Stanowiły one jedną z efektywniejszych form wsparcia przedsiębiorczości, co potwierdza fakt, że łącznie podpisano 1 252 umowy pożyczek/poręczeń z ostatecznymi odbiorcami, co stanowi blisko 226% środków przekazanych do funduszy.

Tabela 2. Wykorzystanie funduszy unijnych wg obszarów interwencji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020

Obszar interwencji	Dofinansowanie ogółem [PLN]	Dofinansowanie ogółem per capita [PLN] (ludność na koniec 2016 r.)	Dofinansowanie ogółem per capita [PLN] (średnia liczba ludności w latach 2014-2016)
B+R i przedsiębiorczość	321 735 597,40	323,99	322,82
energia	64 233 550,00	64,68	64,45

Obszar interwencji	Dofinansowanie ogółem [PLN]	Dofinansowanie ogółem per capita [PLN] (ludność na koniec 2016 r.)	Dofinansowanie ogółem per capita [PLN] (średnia liczba ludności w latach 2014-2016)
infrastruktura społeczna	82 120 756,60	82,70	82,40
kultura, turystyka, rewitalizacja	28 667 242,28	28,87	28,76
rozwój zasobów ludzkich	272 755 575,36	274,67	273,68
społeczeństwo informacyjne	0,00	0,00	0,00
środowisko	61 911 718,84	62,35	62,12
transport	461 486 803,04	464,72	463,04
Ogółem	1 292 911 243,52	1 301,98	1 297,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SL2014, LSI SYZYF RPO WO 2014-2020 oraz GUS.

W ramach podpisanych umów w RPO WO 2014-2020 na koniec 2016 roku planowane są następujące przedsięwzięcia:

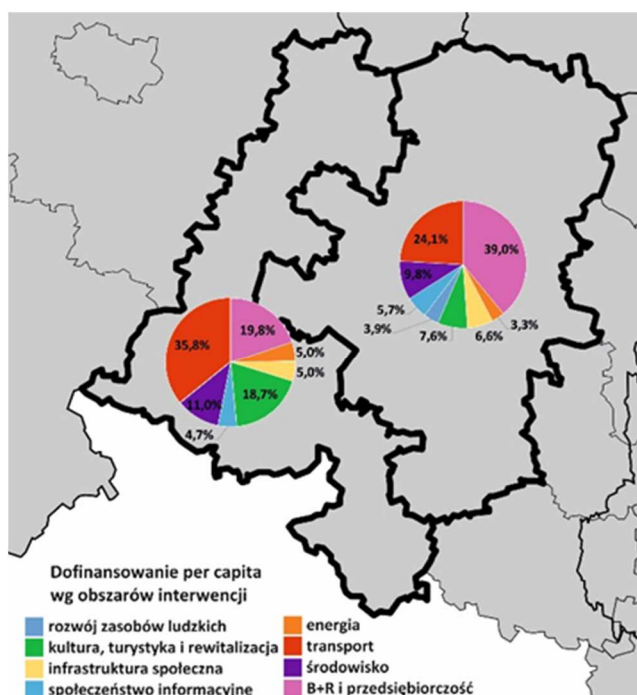
- zostanie wybudowanych 11 km ścieżek rowerowych;
- z ulepszonego oczyszczania ścieków skorzysta dodatkowo 4 818 osób;
- zostanie wybudowanych ponad 42 km sieci kanalizacji sanitarnej;
- blisko 30 km dróg zostanie przebudowanych/zmodernizowanych;
- w ramach systemu wczesnego reagowania zakupionych zostanie 15 wozów pożarniczych;
- 5 pojazdów kolejowych zostanie zakupionych/zmodernizowanych;
- ponad 6 000 osób bezrobotnych otrzyma wsparcie;
- w ramach aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy ponad 600 osób otrzyma bezzwrotne środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej;
- usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym i usługami zdrowotnymi objętych zostanie blisko 4,5 tys. osób;
- ponad 1 500 nauczycieli skorzysta z oferowanego wsparcia;
- blisko 20,2 tys. uczniów ma zostać wspartych w ramach rozwijania poziomu edukacji;
- z programu pomocy stypendialnej dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych skorzysta ponad 400 uczniów;
- ponad 12 000 osób skorzysta ze wspartej infrastruktury edukacyjnej;
- 1 050 przedsiębiorstw otrzyma wsparcie (890 w ramach pożyczek i poręczeń, 77 w ramach dotacji i 83 w formie niefinansowej).

Realizacja projektów unijnych w województwie opolskim wpływa na ważne aspekty życia społeczno-gospodarczego. RPO WO dąży do zwiększenia konkurencyjności Opolszczyzny oraz zapewnienia spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Skuteczne wdrażanie funduszy UE, jak i znaczące efekty ich działania zauważalne są na co dzień wśród mieszkańców regionu. Obok inwestycji infrastrukturalnych, wsparcia rynku pracy, przedsiębiorców, edukacji i kształcenia Opolszczyzna realizuje wsparcie skierowane również w kierunku rozwoju usług społecznych i zdrowotnych.

Oddziaływanie na ważne obszary życia społeczno-gospodarczego regionu było i będzie przedmiotem badań ewaluacyjnych i analiz realizowanych w ramach działań Jednostki Ewaluacyjnej i Opolskiego Obserwatorium Terytorialnego¹⁵.

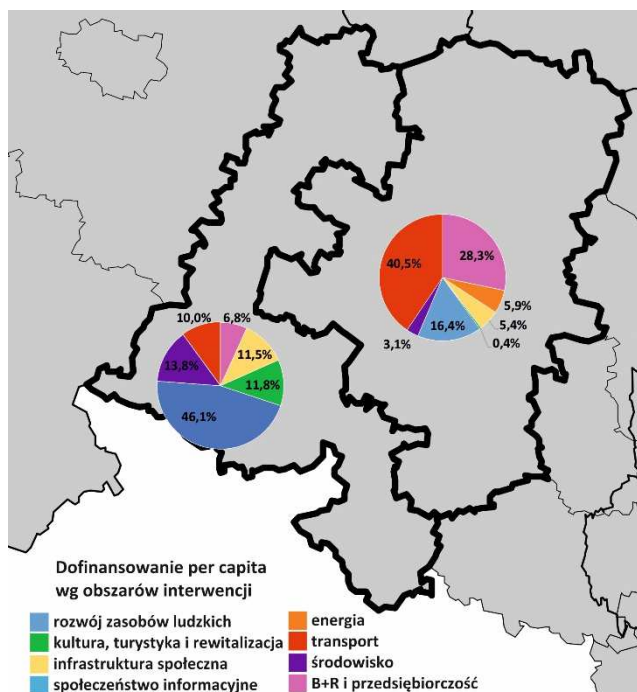
¹⁵ Zob. Baza badań ewaluacyjnych zrealizowanych w ramach Planu ewaluacji RPO WO 2007-2013 (<http://rpo2007-2013.opolskie.pl/rpo/index.php?id=8636>) oraz Plan ewaluacji Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 (<http://rpo.opolskie.pl/wp-content/uploads/2015/12/Plan-ewaluacji-RPO-WO-2014-2020.pdf>).

Mapa 8. Struktura dofinansowania per capita ze środków UE według obszarów interwencji (%) w ramach RPO WO 2007-2013 (stan na 31.12.2016 roku) – podregiony

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KSI SIMIK 2007-2013 oraz GUS.

Mapa 9. Struktura dofinansowania per capita ze środków UE według obszarów interwencji (%) w ramach RPO WO 2014-2020 (stan na 31.12.2016 roku) – podregiony

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SL2014, LSI SYZYF RPO WO 2014-2020 oraz GUS.

Przedsięwzięcia w zakresie polityki miejskiej

Województwo opolskie ma zwarte terytorium z równomiernie rozmieszczoną siecią ośrodków miejskich. Miejski podsystem osadniczy regionu tworzy 35 jednostek osadniczych - zróżnicowanych pod względem wielkości i pełnionych funkcji społeczno-gospodarczych. Z uwagi na wielkość wyrażoną liczbą mieszkańców, sieć miast województwa należy do najmniejszych w kraju. W ogólnej liczbie 35 miast:

- do 10 tys. mieszkańców - 23 małe miasta,
- od 10-25 tys. mieszkańców jest 8 miast,
- od 25-50 tys. mieszkańców - 2 ośrodki,
- od 50–100 tys. mieszkańców - 1 miasto,
- powyżej 100 tys. mieszkańców - 1 miasto.

Centralne miejsce zajmuje Opole, a ośrodki subregionalne: Brzeg, Kędzierzyn-Koźle, Kluczbork i Nysa rozmieszczone są w układzie pierścieniowym.

Przeprowadzone w 2016 r. badanie subregionalnych biegunów wzrostu województwa opolskiego pokazało, że potencjały rozwojowe miast województwa opolskiego są zróżnicowane i w dużej mierze odpowiadają ich funkcjom w sieci osadniczej regionu. O ich potencjale rozwojowym decyduje przede wszystkim dostępność komunikacyjna (z racji specyfiki najmniejszego w kraju województwa i jego położenia między aglomeracjami wrocławską i górnośląską), atrakcyjna oferta inwestycyjna czy potencjał przemysłowy i akademicki. Natomiast główne bariery ich rozwoju to problemy demograficzne i słabo rozwinięty rynek pracy – charakterystyczne dla całego województwa. Wyniki badania potwierdziły wpływy i ważne związki funkcjonalne tych ośrodków z ich otoczeniem (w zakresie rynku pracy, edukacji, handlu czy usług publicznych). Sformułowane w nim wnioski mogą również stać się podstawą do dyskusji na temat wymiaru polityki miejskiej w województwie opolskim¹⁶.

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

Polityka miejska znalazła swoje miejsce w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego 202017 (SRWO 2020) poprzez sformułowanie w niej dwóch celów strategicznych zaadresowanych do obszarów miejskich regionu: Konkurencyjna aglomeracja opolska i Ośrodki miejskie biegunami wzrostu. Zapisy te zachowują spójność z Krajową Polityką Miejską 2023 (KPM) i podkreślają znaczenie odrębnej polityki skierowanej do ośrodków miejskich.

CEL STRATEGICZNY	CELE OPERACYJNE
Konkurencyjna aglomeracja opolska	8.1. Rozwój i wzmacnianie funkcji metropolitalnych 8.2. Rozwój przestrzeni aglomeracji wraz ze wzmacnianiem powiązań instytucjonalnych i społecznych 8.3. Kreowanie pozytywnego wizerunku aglomeracji i rozwój współpracy z ośrodkami regionalnymi

SRWO 2020 wyraźnie wskazuje na potrzebę wzmacniania centrum regionalnego, tak aby dzięki swojej sile i oddziaływaniu na otoczenie stało się ośrodkiem ponadregionalnym o rozwiniętych funkcjach metropolitalnych m.in.: gospodarczych, naukowych, komunikacyjnych czy społecznych. Ukierunkowuje interwencję na rzecz przyciągania instytucji sektora publicznego, prywatnego (ważnych gospodarczo, społecznie i politycznie) i instytucji sektora B+R oraz powiązanych z nimi ludzi. Podkreśla konieczność zapewnienia ładu przestrzennego, a także podejmowania kompleksowych działań rewitalizacyjnych w celu przywrócenia lub nadania terenom miejskim funkcji społeczno-gospodarczych. Mocno w dokumencie artykułowana jest także kwestia wzmocnienia powiązań instytucjonalnych wewnątrz aglomeracji poprzez intensyfikację współpracy JST w różnych dziedzinach funkcjonowania samorządu terytorialnego. SRWO 2020 wypowiada się także w kwestii wizerunku aglomeracji wskazując obszary komunikacji marketingowej, która ma

¹⁶ Badanie pt. *Bieguny wzrostu województwa opolskiego* zrealizowane zostało w 2016 r. w ramach współpracy UMWO z Krajowym Obserwatorium Terytorialnym ze Środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020. Jego wykonawcą było konsorcjum: Instytut Rozwoju Miast i GEOPROFIT Wojciech Dziemianowicz.

¹⁷ *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego 2020*, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole, 28 grudnia 2012 r.

służyć wzmocnieniu pozycji regionu, szczególnie w zakresie kooperacji i konkutowania na różnych płaszczyznach z innymi ośrodkami regionalnymi.

CEL STRATEGICZNY 9.	CELE OPERACYJNE
Ośrodki miejskie biegunami wzrostu	9.1. Wspieranie potencjału gospodarczego i społecznego miast 9.2. Poprawa ładu przestrzennego i rewitalizacja na obszarach miejskich

Miasta regionu opolskiego są zróżnicowane pod względem potencjału rozwojowego budującego ich atrakcyjność lokalizacyjną i osiedleńczą. SRWO 2020 dostrzegając tę różnorodność przewiduje odrębne instrumenty kreowania i wzmocniania ich potencjałów dostosowane do specyfiki, problemów i ich znaczenia w regionalnej sieci miast. Zgodnie z jej zapisami ośrodki subregionalne tworząc pierścień wokół Opola powinny zapewnić prawidłową obsługę mieszkańców i dogodny dostęp do usług ponadlokalnych. Z kolei zadaniem miast powiatowych jest tworzenie warunków do zamieszkania, zatrudnienia i prowadzenia działalności gospodarczej w celu poprawy związków funkcjonalnych z otoczeniem. Służyć to ma jednocześnie zatrzymaniu mieszkańców na obszarach wiejskich i uniknięciu koncentracji ludności w mieście wojewódzkim. Pozostałym miastom przypisano rolę lokalnych biegunów wzrostu, które mają umożliwić lepszą integrację aglomeracji opolskiej z pozostałą częścią województwa. SRWO 2020 podkreśla znaczenie rozwijania specjalizacji miejskich oraz potrzebę intensyfikacji współpracy transgranicznej. Wskazuje także, że konkurencyjność miast województwa wzrastać będzie wraz z rozwojem zasobów ludzkich i kapitału społecznego, rozwojem przedsiębiorczości i ofert inwestycyjnych oraz zwiększeniem dostępu do usług publicznych z zakresu edukacji, zdrowia, kultury i sportu. Jako odrębny nurt wskazano w SRWO 2020 konieczność wzięcia pod uwagę w realizacji działań prorozwojowych kwestię zmian klimatycznych i ograniczenie dostępności do zasobów. Ponadto za istotne uznano, oprócz wzmocniania potencjału gospodarczego, podjęcie działań na rzecz poprawy ładu przestrzennego i rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

Kwestie miejskie w strategiach dwóch dużych miast województwa opolskiego

Opole, stolica regionu, liczące niespełna 120 tysięcy mieszkańców, jest jednym z dwóch miast regionu opolskiego, poza Kędzierzynom-Koźlem, posiadających stricte strategię rozwoju miasta tj.: *Strategię rozwoju Opola w latach 2012-2020*.

Strategia rozwoju Opola definiując wizję miasta w 2020 roku stawia przede wszystkim na wzmocnienie miastotwórczej roli ośrodka edukacji szkolnej i akademickiej o znaczeniu regionalnym. W tej sferze Opole może nie tylko wzmocniać swoją przewagę konkurencyjną, ale również skutecznie przeciwdziałać niekorzystnym trendom demograficznym. Priorytetem są nowe inwestycje i wzrost aktywności ekonomicznej Polan. Działania, które mają go realizować to m.in. kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych, rozwój TIK, promocja potencjału gospodarczego, czy aktywność miasta jako samodzielnego inwestora. Z drugiej strony wspierana ma być aktywność gospodarcza samych mieszkańców, a szczególna uwaga poświęcona będzie osobom o utrudnionym dostępie do rynku pracy. Jeden z trzech priorytetów strategii stolicy województwa związany jest m.in. z kreowaniem i umacnianiem marki Opola, które wiąże się z działaniami w takich sferach jak: partycypacja społeczna na poziomie lokalnym, edukacja obywatelska, aktywizacja mieszkańców, budowanie poczucia tożsamości i łączności z innymi mieszkańcami. Jednocześnie towarzyszyć im będzie nacisk na rozwój i nowoczesną aranżację przestrzeni miejskiej, a także rewitalizację obszarów zdegradowanych połączoną z nadaniem im nowych funkcji społeczno-gospodarczych. Autorzy Strategii wskazują na: konieczność przebudowy układu komunikacyjnego, budowę systemu zrównoważonego transportu, przekształcenie Śródmieścia w „salon miasta”, prorozwojową politykę mieszkaniową i ochronę środowiska. Kładą także nacisk na rolę Opola jako lidera we współpracy i integracji samorządów lokalnych regionu opolskiego, która jest realizowana przede wszystkim w ramach współpracy gmin Aglomeracji Opolskiej. Odbija się ona na różnych polach: od poprawy dostępności komunikacyjnej, wspólnej gospodarki zasobami, działaniami w zakresie ochrony środowiska i ochrony przeciwpowodziowej, po turystykę i promocję turystyczną.

Drugim po Opolu, pod względem liczby mieszkańców, miastem województwa opolskiego jest Kędzierzyn-Koźle. Główne wyzwania rozwojowe stojące przed władzami miasta skupiają się na przeciwdziałaniu niekorzystnym trendom demograficznym. Koncentrują się też na wykorzystaniu wysokiego potencjału inwestycyjnego miasta i zwiększeniu jego atrakcyjności jako miejsca do zamieszkania czy inwestowania. Strategia Rozwoju Miasta Kędzierzyn-Koźle na lata 2014-2020 definiując wizję rozwoju wskazuje na Kędzierzyn-Koźle jako nowoczesny ośrodek przemysłu i technologii, ważny węzeł komunikacyjny oraz atrakcyjne miejsce życia kreatywnych, przedsiębiorczych i zintegrowanych ludzi.

Jedną z kluczowych kwestii poruszanych w strategii i warunkujących rozwój miasta jest stworzenie dynamicznie rozwijającej się i konkurencyjnej gospodarki. Służące temu działania skupiają się na podniesieniu atrakcyjności terenów inwestycyjnych, czy też rewitalizację terenów zdegradowanych. Kędzierzyn-Koźle jest ważnym węzłem komunikacyjnym na europejskich szlakach transportowych. Wskazane w strategii przedsięwzięcia służą zatem rozwojowi kędzierzyńsko-kozielskiego węzła drogowego m.in. poprzez rozwój i modernizację jego infrastruktury. Drugim obszarem, w którym władze miasta zamierzają podejmować działania, jest rzeka Odra. Ich celem jest rozwój portu Kędzierzyn-Koźle jako ważnego węzła komunikacyjnego Odrzańskiej Drogi Wodnej. Strategia zakłada ponadto inwestycje w kapitał ludzki powiązane z budowaniem tożsamości i integracją mieszkańców. Kluczową rolę przypisuje w tym zakresie organizacjom pozarządowym, z którymi miasto zamierza wypracować zasady współpracy, promocji postaw prospołecznych, jak również wspierania rewitalizacji społecznej i utrzymania budżetu obywatelskiego. Kędzierzyn-Koźle zamierza także wspierać rozwój budownictwa, infrastruktury kulturalnej, sportowej rekreacyjnej i edukacyjnej. Strategia przewiduje też działania związane z modernizacją, budową i rozbudową sieci ciepłowniczej, co służyć ma likwidacji niskiej emisji. Kędzierzyn-Koźle dostrzega jednocześnie potrzebę współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego, prowadzenia wspólnego marketingu regionalnego czy działalności lobbingowej na rzecz wspólnych celów rozwojowych. Rozwijana ma być także współpraca w ramach nawiązanych partnerstw celowych (miast partnerskich, związków i stowarzyszeń gmin).

Pozostałe dokumenty strategiczne rozwoju miast województwa opolskiego

Cele i wątki tematyczne KPM realizują również strategie opracowane dla wyodrębnionych w regionie opolskim miejskich obszarów funkcjonalnych (OF): subregionu Kędzierzyńsko-Strzeleckiego, Nysy, a także OF Kluczbork-Namysłów-Olesno oraz w największym stopniu — ze względu na znaczenie i siłę oddziaływania ośrodka wojewódzkiego — Opola (tj. Aglomeracji Opolskiej).

Aglomeracja Opolska skupia, oprócz Opola, 20 gmin województwa opolskiego. Cele strategiczne zawarte w *Strategii Rozwoju Aglomeracji Opolskiej na lata 2014-2020* są spójne z celami SRWO i obejmują m.in. poprawę dostępności komunikacyjnej AO, w szczególności zwiększanie mobilności poprzez poprawę połączeń wewnętrznego układu komunikacyjnego i rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego, a także innych przyjaznych środowisku form mobilności. Strategiczne projekty, które są lub będą realizowane w stolicy województwa, to np.:

- przebudowa ulicy Niemodlińskiej,
- budowa obwodnicy Piastowskiej i nowego mostu na Odrze,
- powstanie zintegrowanych centrów przesiadkowych,
- nowy tabor autobusowy,
- spójny system ścieżek pieszo-rowerowych.

W ramach celu strategicznego: *Rozwój gospodarczy AO na terenie miasta* realizowane będą projekty wzmacniające atrakcyjność inwestycyjną (tj. przygotowanie terenów inwestycyjnych) oraz poprawiające konkurencyjność i innowacyjność gospodarki (np. rozbudowa Centrum Wystawienniczo-Kongresowego). Jednym z celów szczegółowych jest także *Zwiększenie podaży e-usług*, czemu służyć będzie budowa Optycznej Sieci Teleinformatycznej Aglomeracji Opolskiej – OSTA.

Te i podobne działania wpisują się w wątek tematyczny KPM poświęcony zarządzaniu obszarami miejskimi, zwiększając efektywność działania i jakość usług świadczonych na rzecz mieszkańców. Również cel III Strategii, tj. *Wysoka jakość edukacji*, jest zbieżny z założeniami KPM w zakresie rozwoju kapitału ludzkiego (nacisk położono na wsparcie kształcenia ogólnego i zawodowego oraz edukacji przedszkolnej). W zakresie ochrony środowiska Strategia uwzględnia zadania związane z ograniczeniem niskiej emisji (termomodernizacja budynków użyteczności publicznej czy budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego).

W realizacji powyższych celów najważniejszym narzędziem są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne AO (ZIT AO), jako instrument finansowy przeznaczony dla miasta wojewódzkiego i jego obszaru funkcjonalnego. ZIT sprzyja realizacji zintegrowanych projektów odpowiadających na potrzeby i problemy Opola oraz jego otoczenia, z kolei dokument pn. *Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Opolskiej* warunkuje pozyskanie wsparcia na ich realizację. Dla ZIT AO zdefiniowano następujące cele strategiczne:

- Stworzenie dogodnych warunków dla inwestycji generujących nowe miejsca pracy,
- Poprawa efektywności energetycznej oraz wykorzystania OZE,
- Poprawa jakości powietrza,
- Rozwój kompetencji istotnych na rynku pracy,
- Budowa ponadregionalnej marki kulturalnej Aglomeracji Opolskiej,

spójne zarówno z celami *Strategii Rozwoju Aglomeracji Opolskiej na lata 2014-2020*, jak i *Strategii rozwoju Opola w latach 2012-2020* oraz SRWO 2020.

Krajowa Polityka Miejska w opolskich miastach realizowana jest przede wszystkim poprzez projekty infrastrukturalne ukierunkowane na osiągnięcie zrównoważonej mobilności i ograniczenie niskiej emisji – przykładem jest budowa centrum przesiadkowego w Gogolinie czy kompleksowe inwestycje drogowe w Opolu (w tym budowa mostu na Odrze, nowe ścieżki rowerowe czy nowoczesne oświetlenie uliczne). Temu celowi służyć ma także wprowadzenie w stolicy województwa wspólnego biletu na komunikację miejską i kolejową. Natomiast przykładem działania wzmacniającego pozytywny wizerunek i markę miasta w oczach mieszkańców, turystów, a przy okazji także inwestorów, może być zakończona w 2016 roku budowa Muzeum Polskiej Piosenki w Opolu.

Analiza pozostałych 33 strategii obowiązujących w miastach województwa opolskiego wskazuje, że kwestie polityki miejskiej nie zostały w nich wyraźnie zaznaczone¹⁸. W części z nich pojawiają się jednak wyraźnie zagadnienia związane z rewitalizacją obszarów miejskich jednak przede wszystkim w wymiarze materialnym i przestrzennym (remonty obiektów, poprawa estetyki i ładu przestrzennego na terenach miejskich), natomiast w mniejszym stopniu w wymiarze społecznym, gospodarczym czy środowiskowym.

Finansowanie działań strategicznych

Zgodnie z zapisami przytoczonych wyżej dokumentów strategicznych polityka rozwoju, zarówno na poziomie regionalnym jak i lokalnym, wymaga zaangażowania i współpracy wielu partnerów tj. zarówno samorządów (JST), podmiotów gospodarczych, organizacji pozarządowych oraz innych instytucji, a także podmiotów prywatnych. We wszystkich dokumentach jako główne źródło finansowania wymienia się zatem:

- budżety własne (JST i województwa);
- publiczne środki zagraniczne, w tym pochodzące z funduszy europejskich oraz instrumentów finansowych UE;
- środki budżetu państwa (w tym fundusze celowe) oraz innych jednostek sektora finansów publicznych;
- środki prywatne, np. pozyskane w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego czy przeznaczone przez podmioty prywatne na realizację inwestycji, które przyczyniają się pośrednio do realizacji założonych celów strategicznych;
- kredyty, pożyczki, obligacje komunalne oraz inne narzędzia i instrumenty finansowe kierowane do JST.

Wskaźniki

Skuteczność strategii, niezależnie od poziomu planowania, zapewnić ma sprawny system monitoringu i ewaluacji. W przypadku SRWO 2020 wskaźniki zostały zidentyfikowane na poziomie celów strategicznych i w większości mają charakter kontekstowy.

W strategii Kędzierzyńsko-Kozielskiej przyjęto monitorowanie dwuetapowe: pierwszy z nich to roczne sprawozdania, a drugi to analiza wskaźnikowa, która pozwoli na porównanie podejmowanych działań z uzyskiwanymi wynikami społeczno-gospodarczymi.

W przypadku Opola strategia monitorowana jest poprzez opisowe półroczne informacje o postępie rzeczowym oraz roczne raporty o stanie realizacji Strategii przygotowywane na podstawie raportów jednostek zaangażowanych w jej realizację tj. wydziałów Urzędu Miasta Opola, miejskich jednostek organizacyjnych, spółek miejskich oraz informacji uzyskanych od innych podmiotów, mających istotne znaczenie dla rozwoju miasta. Uzupełnieniem monitoringu jest corocznie opracowywana przez Urząd Miasta informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej Opola.

¹⁸ Wynika to prawdopodobnie z faktu, że dokumenty krajowe dotyczące polityki miejskiej zostały przyjęte w 2015 roku, a część strategii lokalnych wcześniej. Ponadto polityka miejska raczej koncentruje się na dużych ośrodkach, a w regionie opolskim większość miast to miasta małe i średnie. Tylko w dwóch miastach liczba mieszkańców przekracza 50 tys.